
SERBIAN SPIRITUAL REVIVAL WEEK
XXI

**THE MIDDLE AGES
IN SERBIAN SCIENCE,
HISTORY, LITERATURE
AND ARTS
V**

SYMPOSIUM
DESPOTOVAC–MANASIJA, August 17–18, 2013

Editorial Board

*Zlata Bojović, PhD (Belgrade, Serbia); Pavle Dragičević,
MA (Banja Luka, Republic of Srpska); Ekaterina Yakushkina, PhD
(Moscow, Russia); Gordana Jovanović, PhD (Belgrade, Serbia);
Radoslava Stankova, PhD (Sofija, Bugarska); Rada Stijović, PhD
(Belgrade, Serbia); Jelica Stojanović, PhD (Nikšić, Montenegro);
Ljiljana Stošić, PhD (Belgrade, Serbia) and
Wolfgang Steininger, PhD (Graz, Austria)*

Editor-in-Chief
GORDANA JOVANOVIĆ

DESPOTOVAC
2014

ДАНИ СРПСКОГА ДУХОВНОГ ПРЕОБРАЖЕЊА
XXI

**СРЕДЊИ ВЕК У СРПСКОЈ
НАУЦИ, ИСТОРИЈИ,
КЊИЖЕВНОСТИ
И УМЕТНОСТИ**
V

НАУЧНИ СКУП
ДЕСПОТОВАЦ–МАНАСИЈА, 17–18. АВГУСТ 2013

Редакција

*др Злаїна Бојовић (Београд, Србија), мр Павле Драгичевић
(Бања Лука, Република Српска), др Екајерина Јакушкина
(Москва, Русија), др Гордана Јовановић (Београд, Србија),
др Радослава Сїанкова (Софија, Бугарска), др Рада Сїијовић
(Београд, Србија), др Јелица Сїојановић (Никишић, Црна
Гора), др Љиљана Сїошић (Београд, Србија) и др Волфганг
Шїајнингер (Грац, Аустрија)*

Главни уредник
ГОРДАНА ЈОВАНОВИЋ

ДЕСПОТОВАЦ
2014

Издаје
Народна библиотека „Ресавска школа“

За издавача
Драгана Милутиновић Симић

Рецензенти
др Злата Бојовић (Београд, Србија)
др Гордана Јовановић (Београд, Србија)
др Рада Стијовић (Београд, Србија)
др Љиљана Стошић (Београд, Србија)

САДРЖАЈ

СРЕДЊИ ВЕК У СРПСКОЈ НАУЦИ, ИСТОРИЈИ, КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ V

- Гордана Јовановић* (Београд): Ангорска битка и деспот Стефан Лазаревић
7
- Јелка Ређеј* (Нови Сад): Три скока Милоша Обилића
21
- Злајна Бојовић* (Београд): Немањићи у дубровачким аналима и хроникама
27
- Рада Сјицијовић* (Београд): Географска терминологија у Раваничкој повељи кнеза Лазара
37
- Борђе Перић* (Београд): Псалми у Деспотовим делима *Надгробно ридање* и *Слово љубве* и псалтир деспота Стефана и господина Вука (III)
55
- Александар Јаковљевић* (Београд): Трг Орашје код манастира Ресава, XV–XVI век
77
- Живојин Андрејић* (Рача–Крагујевац): Реконструкција метоха цркве Свете Тројице деспота Стефана у Ресави
91
- Радомир Ракић* (Београд): О ширем канону Старога завета – девтероканонске књиге као саставни део Библије на српском
121
- Зоран Ранковић* (Београд): О богослужбеном језику Српске православне цркве
135
- Љиљана Сјиошић* (Београд): Византијско злато и барокна позлата
141
- Владан Јовановић* (Београд): Поглед на главне етапе развоја српске војне терминологије
161

Десанка Сѣамайовић (Београд): Милосав Здравковић Ресавац – добротвор и ктитор манастира и црква у Ресави
185

Миле Сѣанић (Београд): Школа у Манасији 1842. и једна полемика из друге половине XIX века
201

Миљивоје Сѣасић (Београд): Свети Сава у српској књижевности за децу (Светлана Велмар-Јанковић и Милован Витезовић)
215

Драгана Радовановић (Београд): Оглед из теренске бележнице ресавског краја (коментар уз транскрипт)
233

Марина Сѣасојевић (Београд): Из топонимије ресавског краја – ојконими данас са освртом на старије изворе
247

П р и л о г

Рада Сѣицијовић (Београд): Инструментал у говору Горње Ресаве – наслеђе и иновације
267

Б и б л и о г р а ф и ј а

Силвана Цакић (Деспотовац): Библиографија научних скупова са Дана српскога духовног преображења, Деспотовац, 1993–2012. године
277

С е ћ а њ а

Злајна Бојовић (Београд): Мирослав Пантић (9. јул 1926 – 16. септембар 2011)
327

Јелка Ређеј (Нови Сад): Мирослав Пантић или посвећеност науци о књижевности
333

Х р о н и к а

Санела Симић (Деспотовац): Хроника XXI Дана српскога духовног преображења
339

Марина Сјасојевић
(Институт за српски језик САНУ, Београд)

ИЗ ТОПОНИМИЈЕ РЕСАВСКОГ КРАЈА – ОЈКОНИМИ ДАНАС СА ОСВРТОМ НА СТАРИЈЕ ИЗВОРЕ*

У раду се доноси попис садашњих назива насељених места – ојконима на подручју Ресаве. Прикупљени материјал се упоређује и са називима села забележених у средњовековним документима (повељама и писмима), Браничевском тефтеру, на картама, али и у историјским, географским и етнографским изворима из XIX и XX века. Указује се на промене које су ојконими претрпели у граматичком погледу (промена рода, броја и сл.), као и на њихову творбену структуру и мотивацију.

Кључне речи: ономастика, топоними, ојконими, Ресава.

1. Ојконими, називи насељених места, за разлику од других топонимских јединица, попут хидронима или оронима, подложни су нестајању, преобликовањима и другим променама. Наиме, према речи-ма Петра Шимуновића, „напуштањем, па нестајањем насеља гасе се и предају заборава многи ојконими. Неке од њих препознајемо у имени-ма рудина, вода, пустара, пустоселина, црквина, селишта, гробаља и сл., или их налазимо уцртане у повјесним земљовидима, записане у катастарским земљишницама, или у повијесним (архивским) списима“.¹ Различите миграционе струје које су насељавале неки терен могле су са собом доносити и име своје постојбине. С друге стране, ако је насеобина избегла овакву судбину и није подлегла преименовању, њен назив може чувати реликте различитих фонетских и морфолошких црта или може сведочити о различитим међујезичким прожимањима и контактима. Такође, етимологија и творбена мотивација ојконима може

* Овај рад је настао у оквиру пројекта *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ* (бр. 178009), који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ P. Šimunović, *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*, Zagreb, 2009, str. 211.

представљати одраз изванјезичке реалности, као што су географске и климатске карактеристике поднебља на ком је насеобина, друштвени или економски статус оснивача или њихових становника, веровања и легенде које се везују за неки локалитет и сл. Наравно, с обзиром на различите језичке и изванјезичке слојеве и наносе, неки ојконими су према своме постању непрозирни или владају подељена мишљења у вези са њиховом етимологијом.

Ојконими на простору Ресаве у прошлости могу се пратити на основу малобројних сачуваних историјских извора, као што су даровне повеље манастирима и црквама², затим турски катастарски пописи после пада Смедерева под турску власт 1459. године, као што је познати Браничевски тефтер³, географске карте⁴, све до каснијих пописа, историјских и етнографских студија у XIX и XX веку, као што су *Кнежевина Србија* Милана Ђ. Милићевића⁵ или *Ресаве. Насеља и њорекло сџановништва* Станоја М. Мијатовића⁶.

Предмет овога рада представља презентовање једног дела савременог ономастичког материјала са подручја Ресаве – ојконима, те њихово поређење са подацима у досадашњим изворима: повељама, турским пописима, картама, етнографским и историјским списима итд. Наше истраживање засновано је, с једне стране, на теренском бележењу грађе⁷ и на поменутој писаној грађи⁸, с друге. У раду ћемо упутити на

² Даровна повеља деспота Стефана манастиру Манасији, која би била несумњиво најважнији извор за оваква сазнања, није сачувана. С обзиром на близину манастира Раванице, задужбине кнеза Лазара, у оснивачкој повељи овог манастира могу се наћи имена подложених ресавских села овом метоу, али и у другим документима ових владара, в. А. Младеновић, *Повеље кнеза Лазара, њексџи – коменџари – снимџи*, Београд, 2003 (= КЛ); исти, *Повеље и џисма десџоџа Стефана*, Београд, 2007.

³ М. Stojaković, *Braničevski tefter. Poimenični popis pokrajine Braničevo iz 1467. godine*, Београд, 1987 (= БТ). Такође, и други османски извори, в. Е. Миљковић, А. Крстић, *Браничево у XV веку*, Пожаревац, 2007.

⁴ Г. Томовић, *Ресаве на сџарим карџама*, Ресаве (Горња и Доња) у историји, науци, књижевности и уметности 2, Дани српскога духовног преображења XII, Деспотовац, 2005, стр. 7–14 (= Том., Ст. карте); иста, *Ресаве у срџској карџографији XIX века*, Манасија у виђењу писаца и у путописима прошлих времена, Дани српскога духовног преображења XIV, Деспотовац, 2007, стр. 15–23; уп. нап. 19.

⁵ М. Ђ. Милићевић, *Кнежевина Србија*, Београд, 1876 (= Мил.), и касније, исти, *Краљевина Србија*, Београд, 1884.

⁶ С. М. Мијатовић, *Ресаве*, Српски етнографски зборник XLVI, Насеља и порекло становништва 26, Београд, 1930 (= Миј.).

⁷ В. и контролно <http://www.svilajnac.rs/okolna-sela/index.1.html>; www.despotovac.rs.

⁸ КЛ, БТ, Мил., Миј. Ојконими су проверавани и у *Rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika*, I–XXIII, Zagreb, 1880–1976 (= РЈА), а додатно су консултовани и извори на основу којих су у овом речнику успостављене одреднице: *Речник свију вароши, варошица, села и засеока у Србији са девеџи сџскова и џаблица, у којима су изложене: све оџишџине, број џореских глава и расџојање сваког џојединог месџа од месџа оџишџинске*,

називе насеља који се појављују у ранијим, средњовековним изворима и који фигурирају до данас. Такође ћемо указати на творбену структуру и мотивацију забележених ојконима, као и на народне етимологије и предања која су посведочена у етнографским студијама.

2. Топонимима, а самим тим и ојконимима, на подручју Ресаве у прошлости, њиховом представљању и убицирању насеља пажња је посвећена у више радова, који су засновани углавном на грађи из Раваничке повеље и Браничевског тефтера⁹. Као лингвиста ономастичар, на топониме се осврнула Милица Грковић у раду о именима у Ресави у време Деспотовине¹⁰, а у једном каснијем раду детаљно је, на грађи из ових извора, анализирала ојкониме из XV века¹¹ – указала је на њихову творбу и мотивацију и издвојила оне који су из категорије ојконима прешли у категорију микротопонима или се сада не могу убицирати. Такође је у два наврата и Гордана Јовановић разматрала ојкониме у средњовековној Ресави. Најпре их је систематизовала, покушавајући да доведе у везу некадашње топониме са њиховим реликтима у (микро)топонимији и објасни настанак неких као *Сѿењевац*¹², а други пут их се дотичала посредно, анализирајући хришћанска имена у Ресави¹³. У новије време, последњих деценија XX века топонимију овога краја бележио је Светозар Стијовић¹⁴.

Ојкониме из области Ресаве срећемо и у радовима историчара који су се бавили реконструкцијом средњовековних властелинстава, метохија, жупа и нахија.¹⁵ Такви су, рецимо, радови који се

среске и окупне власѿи, ур. К. Јовановић, Београд, 1872 (= КЈ); С. Котуровић, *Речник месѿа у Краљевини Србији*, Београд, 1892 (= Кот.).

⁹ Подаци из даровница много су сиромашнији од оних која се налазе у Браничевском тефтеру, јер су Турци веома темељно пописивали затечено стање у освојеним земљама, задржавајући изворна имена, в. Г. Јовановић, *Насељена месѿа у Ресави у ѿурско доба*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности, Дани српскога духовног преображења XVII, Деспотовац, 2010, стр. 99.

¹⁰ М. Грковић, *Имена у Ресави за време Десѿоѿовине*, Српска књижевност у доба Деспотовине, Дани српскога духовног преображења V, Деспотовац, 1998, стр. 233–246.

¹¹ М. Грковић, *Тоѿоними у Ресави у ѿеѿнаесѿом веку*, Ресава (Горња и Доња) у историји, науци, књижевности и уметности, Дани српскога духовног преображења XI, Деспотовац, 2004, стр. 96–100.

¹² Г. Јовановић, *Насељена месѿа у Ресави у ѿурско доба*, стр. 99–106.

¹³ Г. Јовановић, *Хришћанска имена у Ресави у XV веку*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности II, Дани српскога духовног преображења XVIII, Деспотовац, 2011, стр. 99–106.

¹⁴ С. Реметић, *Ресава у срѿској дијалекѿологији*, Ресава (Горња и Доња) у историји, науци, књижевности и уметности, Дани српскога духовног преображења XI, Деспотовац, 2004, стр. 129–130.

¹⁵ У војно-административну област вилајет или субашилук Браничево улазиле су Раваница и Ресава, поред Лучице, Ждрела, Пека, (Х)омоља и Звижда, в. БТ, стр. 7.

баве успостављањем граница Раваничког властелинства.¹⁶ Касније, оперишући топонимима на основу постојећих извора, Гордана Томовић дала је покушај реконструкције Ресавске метохије и нахије Ресаве¹⁷, а такође је и Живојин Андрејић покушао да детерминише средњовековну жупу Ресаву¹⁸. Топониме из области Ресаве на географским картама из XVIII и XIX века пратила је Гордана Томовић у два рада¹⁹.

3. Области Ресаве припадају насеља груписана у сливу ове реке. Мијатовић Ресаву одређује шире као крај који припада сливу Велике Мораве, а једним делом сливу Млаве, док „праву Ресаву“ омеђује као предео који припада сливу Ресаве²⁰. Његово поимање и подела Ресаве на Горњу и Доњу, према линији Медвеђа–Суботица низ Ресаву до Велике Мораве, односно Горњу и Средњу (која обухвата села од Деспотовца до поменуте линије са обе стране реке), с једне, и Доњу, с друге стране, поклапа се углавном са данашњом територијом општина Деспотовац и Свилајнац.²¹

Под одредницом Ресаве, у свом *Српском рјечнику*, под тачком 2, Вук је навео да је то „срез ресавски окр. моравског] нахија Ћупријска“²². Средином XIX века, у административној подели Кнежевине Србије,

¹⁶ Г. Шкриванић, *Раваничко власћелинство*, Историјски часопис XVI–XVII, Београд, 1970, стр. 235–253; Ђ. Симоновић, *Топонимска Раваничког власћелинства са посебним освртом на њихове у околини манастира*, Гласник Етнографског института XXIX, Београд, 1980, стр. 106–110.

¹⁷ Г. Томовић, *Ресавска метохија и нахија Ресаве*, Деспот Стефан и његова Манасија, Дани српскога духовног преображења XV, Деспотовац, 2008, стр. 7–20 (= Том., Рес. мет.). Осим на повеље и БТ, она се у великој мери ослањала и на књигу Е. Миљковић, А. Кристић, *Браничево у XV веку*, Пожаревац, 2007. Поменута студија представља обједињена истраживања браничевске области (кратку историју, становништво, насеља, цркве итд.), на основу српских извора и турских пописа из 1467. и 1476. године.

¹⁸ Ж. Андрејић, *Средњовековна жупа Ресаве у земљи Браничево*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности IV, Дани српскога духовног преображења XX, Деспотовац, 2013, стр. 109–139.

¹⁹ В. нап. 4. Како стоји у раду *Ресаве на старим картама*, топоними из овог краја забележени су на картама из XVIII века насталим у време Пожаревачког мира: на карти Јохана Баптиста Хомана, објављеној у Нирнбергу 1717. и истоветно на карти Георга Матеуса Зојтера, објављеној 1718. у Аугзбургу; на карти капетана О. Ф. фон Епшелвица, објављеној у Бечу 1718. Из XIX века узете су карте Адама фон Вајнгартена из 1820. године, коју је дао уз опис Србије, а коју је 1822. у Будиму објавио српски официр Стеван Милошевић. Прва оригинална српска карта потиче из 1845. и сачинио ју је Јован Бугарски. У другом раду посебна пажња посвећена је карти *Књажевство Србије*, саставио Јован Миленковић у Београду, 1850 (= ЈМ, в. прилог, стр. 22–23).

²⁰ Миј., стр. 101.

²¹ *Исто*, стр. 102–103.

²² *Исто*, стр. 102. В. С. Караџић, *Српски рјечник* (истумачен њемачкијем и латинскијем ријечима), треће (државно) издање, Биоград, 1898.

Ћупријски округ чинили су Параћински, Деспотовачки и Ресавски срез.²³

Према томе, у односу на садашњу административну поделу на општине, у ресавску област улазила су, осим села из ђупријске општине (Вирине, Исаково, Кованица), и села из јагодинске општине (Глоговац, Драммировац, Дубока, Мали Поповић, Гладна, Рајкинац).²⁴ Општини Деспотовац данас припадају село Богава, које је Мијатовић изузео²⁵, насеља Баре, Равна Река и Сењски Рудник, која се на почетку XX века не помињу, као и село Златово, које је припадало Млавском срезу. Такође, Свилајнцу припада село Кушиљево, које је спадало такође у Млавски срез у старијим изворима.

4. У Горњој (и Средњој) Ресави, тј. на територији општине Деспотовац забележени су следећи ојконими:

Балајнац, -нца м: На основу БТ, Г. Томовић, Рес. мет., стр. 19, мезру Блатинац убицира као Балајнац.²⁶ Варијанта *Балајнац* наводи се код КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 185. Према једном од предања које наводи Миј., стр. 185, село је добило име по лошој води, коју су људи пили и због које су после много б а л и л и. Према другом, овде је неког војсковођу снашао некада велики б е л а ј, јер му је војска била до ногу потучена, па се село у прво време звало *Белајнац*.

*Баре, -а*²⁷: Насеље није забележено у изворима пре XX века, осим што Миј., стр. 208, у Жидиљу бележи микротопоним Бара.

Бељајка, -е ж: У тумачењу ове одреднице у РЈА стоји да је $e < \text{ѓ}$, а да је првобитни назив био *Белајка*, на Миленковићевој карти убележено је као Беляикъ (ЈМ), а у лику *Бељајка* доносе га КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 186. Село *Бехаљево* из повеље кнеза Лазара, које је раније идентификовано са овим селом, КЛ, стр. 75, није данашње село Бељајка него потес Бељево, у долини реке Бељеве у атару Породина, према убикацији Г. Томовић, Рес. мет., стр. 13, нап. 19; уп. и Миј., стр. 193, заселак у Витежеву. Како стоји у студији Миј., стр. 186, са-

²³ Мил., стр. 1132–1133; КЈ, стр. 18.

²⁴ Ми смо их укључили у анализу, с обзиром на то да их је Мијатовић описао у поменутој студији, а имали смо прилику да њихов аутентични изговор забележимо.

²⁵ *Истио*, стр. 103.

²⁶ У РЈА се наводи одредница *Балајин Брод*, на основу Раваничке повеље, и повезује са селом *Балајнац*, што није данашње насеље Балајнац у Ресави већ насеље Балајнац, североисточно од Прокупља, КЛ, стр. 74. Међутим, овај ојконом из Раваничке повеље Ж. Андрејић, *нав. дело*, стр. 117, ипак смешта у Ресаву. Иначе, убикације које је А. Младеновић донео у КЛ засноване су на поменутој Шкриванићевој и Симоновићевој студији, в. нап. 16.

²⁷ Род и број овог топонима не може се поуздано одредити. У говору становништва околних села бележи се као средњи род једине: *Родила се ѿам, у ѿо Баре*, и као женски или као средњи (?) род множине: *он је из ѿе Баре; имао кафану у Баре* и сл.

чувало се више предања о имену овог села. Према једном казивању, село је добиле име због б е л е земље; према другом, због обилне б е љ и к о в е горе; и према трећем, зато што је Турке овде снашао неки б е л а ј. Такође, има претпоставки да је мотивација могла бити и средњовековни сакрални локалитет Бела црква.²⁸

Богџва, -е ж: У Раваничкој повељи као међа помиње се село Богојево, које је убицирано као Богава, КЛ, стр. 72²⁹. У турским пописима се не региструје, а бележи се од XIX века као насеље Деспотовачког среза: РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 186. Предање о имену овог села није у народу тачно сачувано. Према једној верзији, коју наводи Миј., стр. 186, оно је тако прозвано по некоме Богићу (Боги), који се некада ту први доселио са „Малог Косова“, а према другима, тако се звало место из кога су се овде преселили први досељеници (опет из јужних крајева).

Брџиово, -а с: Село је старије од XV века, јер се у БТ, стр. 261, помиње Горње Брестово и каже се да је то данашње Брестово, а за Долње Брестово БТ, стр. 173, каже да је мезра. Миј., стр. 189, такође истиче његову древност, као и то да је било одмах више Медвеђе и преселило се за време боја на Миливи. РЈА га бележи на основу новијих извора: КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, а на Миленковићевој карти учртан је Брестовац (ЈМ).

Буковац, -вица м: Иако Миј., стр. 190, наводи да је ово село ту од старине, посматрани извори из средњег века га не помињу. Одредница у РЈА је заснована на основу КЈ, стр. 181, а наводе га и Мил., стр. 1133, Миј., стр. 190. Учртан је на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 13, као и на карти Јована Миленковића – Буковац (ЈМ). Према једном предању, које бележи Миј., стр. 190, село је добило име по многим б у к в а м а, а према другом по дубоком б у к у (виру).

(Вџели) Појдџић, (Вџеликог(а)) Појдџића м, чује се и варијанта *Вџелик(о) Појдџиће с*³⁰: Не наводи се у средњовековним изворима.³¹ РЈА га наводи као варошицу под одредницом Поповић, према Кот., стр. 455, а као Велики Поповић доноси га КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133. Занимљиво је да га је у своју карту учртао Јован Бугарски, Том., Ст. карте, стр. 13, док га ЈМ не региструје. Миј., стр. 191, наводи га као

²⁸ Ж. Андрејић, *нав. дело*, стр. 124.

²⁹ Ђ. Симоновић, *нав. дело*, стр. 99; што прихватају Г. Томовић, *Рес. мет.*, стр. 13, и Ж. Андрејић, *нав. дело*, стр. 117.

³⁰ Тада је обично непроменљиво: *он је из Појдџиће; иде у школу у Појдџиће; уп. и нап.* 56.

³¹ Село Поповци и цркву Светог Николе, КЛ, стр. 74, Шкриванић убицира као место у околини Прокупља. Ж. Андрејић, *нав. дело*, стр. 119, види ово место као Велики Поповић.

Велико Поповиће и каже да је село добило име по П о п о в и ћ и м а, који су се на данашње место први настанили из старог села, које је било ближе Ресави, до данашњег гробља, али име старог села није познато. Међутим, на стр. 169 овај аутор каже да се ово село некада звало Крушковац.

Вийџанце, -а с: У средњем веку у БТ, стр. 238, забележена је мезра Витаница, што Г. Томовић, Рес. мет., стр. 19, убицира као ово село. Посматрани извори из XIX и са почетка XX века: КЈ, стр. 181, РЈА = Кот., стр. 403, Мил., стр. 1133, као и Миј., стр. 193, наводе га у облику мушког рода множине Витанци. Последњи извор наводи да су се на данашњу локацију из атара Старо Село / Стари Витанци становници преселили после турске најезде. РЈА сматра да ојконим потиче од презимена породице В и т а н, која је село основала.

Војник, -џика м: У Раваничкој повељи забележен је ојконим Војинци: у Врдничком, КЈ, стр. 52, и Раваничком препису Ђонци, КЈ, стр. 110, у Болоњском Ђонци, КЈ, стр. 92. Према старијим тумачењима, он је убициран као данашње село Војска, КЈ, стр. 69. Међутим, новија тумачења указују на то да је реч о данашњем селу Војник: „Сингуларизација типа *Војинци* > *Војник* распрострањена је појава у нашој топонимији и могуће је да се одвијала преко старог генитива множине село Војник 'село војникâ, војничко село'³². Валидност првом тумачењу дуго је давала чињеница што се у турским пописима није помињало ово село већ Војска (Воиска). Иначе, у турским пописима први пут се помиње 1528. године уз село Орашје.³³ У XIX веку овај ојконим доноси Адам фон Вајнгартен на карти – Voïnik, Том., Ст. карте, стр. 13, као и Јован Миленковић на својој карти (Воиниџ). Бележе га РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133. Како пише Миј., стр. 203, назив села Војник, према једном предању, потиче од тога што је одатле отишао највећи број в о ј н и к а на Косово, а по другом, зато што је ту боравила в о ј с к а деспота Стефана.

Грабовица, -е жс: Бележи се у новијим изворима: РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 201, ЈМ. Како наводи Миј., стр. 201, била је на месту данашњег Плажана, а пошто су Плажанци купили то место, Грабовчани су се иселили и населили на место које се звало Лешје.

Двџришије, -а с: Среће се у новијим изворима: РЈА = КЈ, стр. 182, Мил., стр. 1133, ЈМ. Како је забележио Миј., стр. 202, предање вели да

³² А. Лома, *Четири ѿономасџичке оџаске уз ѿовеље кнеза Лазара*, Ресав (Горња и Доња) у историји, науци, књижевности и уметности, Дани српскога духовнога преображења XI, Деспотовац, 2004, стр. 106.

³³ А. Јаковљевић, *Трг Орашје код манастира Ресав, XV–XVI век*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности V, Дани српскога духовног преображења XXI, Деспотовац, 2014, стр. 81.

је село добило име по летњим д в о р и м а деспота Стефана, који су били на врху брда, с десне стране Ресаве, у Сечи.

Десџоџовац, -вица м: Ојконим новијег постања, творен по продуктивном моделу за ову категорију: посесивни придев и суфикс *-ац*. Како стоји у *Српским новинама* 1882, стр. 894 (= РЈА): „овако је 1882 прозвано село Војник у округу ћупријском у срезу деспотовачкоме“, те се у нашим ексцерпираним изворима не помиње, иако се срез и код КЈ и код Мил. зове Деспотовачким. И Миј., стр. 202–204, наводи да је име добило по деспоту Стефану крајем XIX века, тј. да је село Војник преименовано у Деспотовац и да је село одвојено од варошице. Први пут је убележен на карти Мите Стајића 1895. године, али се и даље испод наводи Војник³⁴. Данас се усталио ојконим Деспотовац за град, а Војник за село, иако се употребљава и село *Десџоџовац*.

Дуџово, -а с: Миј., стр. 168–169, наводи да је то расељено село, од кога су настали Ресавица и Поповњак. Не помиње се у ексцерпираним старијим изворима. Данас је срасло са Ресавицом, а назива се и село Ресавица, поред старог имена Дутово.

Жидиље, -а с: Помиње се у Раваничкој повељи, КЈ, стр. 69, са црквом Светог Пантелејмона. РЈА доноси и варијанту женског рода *Жидиља*, осим према Даничићевом Рјечнику, и на основу Мил., стр. 1094: „Рудног блага ... има у срезу деспотовачком ... у месту *Жидиљи* или *Цидиљи*“. Такође, налазимо у РЈА и одредницу средњег рода *Жидиље* на основу Кот., стр. 422, Мил., стр. 1133, КЈ, стр. 182. На Миленковићевој карти је забележен у мушком роду: Жидиљ (ЈМ). Миј., стр. 208–209, бележи Жидиље и *Цидиље*, истичући да је насеље старо а да се само српско и влашко становништво мењало.

Златџово, -а с: На основу средњовековних докумената, нема поузданих података о старијим поменима овог села. Г. Томовић са данашњим Златовом идентификује средњовековно село Закопа (183) и Жакота (259) из БТ, а по попису из 1476. село Ракова (Раково), Том., Рес. мет., стр. 18.³⁵ Раније административне поделе ово село су сврставале у Млавски срез РЈА = Кот., стр. 422, КЈ, стр. 142, Мил., стр. 1069, па га Мијатовић није обрадио. Уцртано је на карти ЈМ. У БТ, стр. 281, за село Злата, које припада Ждрелу, каже се у нап. 593 да се можда налазило на месту некадашњег села Златова, испод старог врела³⁶. У овој етнографској студији наводи се и предање да се село некада звало Класово, а да је садашње име добило када је кнез Лазар позвао на

³⁴ Г. Томовић, *Ресава у српској картографији XIX века*, стр. 19.

³⁵ Прву убикацију преузима и Ж. Андрејић, *нав. дело*, стр. 128. Е. Миљковић, А. Крстић, *нав. дело*, стр. 171, Раково убицирају као Ракит-бару у Исакову, уп. и Миј., стр. 209.

³⁶ Уп. и Љ. Јовановић, *Млава*, Српски етнографски зборник V, Београд, 1903, стр. 301.

оружје код Шетоња и задивио се јунаштву њихове коњице: „Не било више Класово, већ Златово, кад даје оваке јунаке“.³⁷

Јасеново, -а с: У БТ, стр. 236, помиње се мезра Јасеново, а осим овог топонима, Г. Томовић, Рес. мет., стр. 20, и Суховицу из БТ, стр. 236, убицира као Јасеново. У каснијим изворима среће се у РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 210. На карти Адама фон Вајнгартена стоји у женском роду Jassenova, Том., Ст. карте, стр. 13, као и на карти Јована Миленковића Јасенова. Миј., стр. 210, истиче да је старо село било у селишту, а изгледа да оно нема везе са данашњим, јер су сви досељеници.

Језеро, -а с: Бележи се у РЈА = КЈ, стр. 182, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 210, на карти Езеро (ЈМ). Село је новијег постања и, према Миј., стр. 211, добило је име по неком великом језеру или затрпаној вртаци, чији се траг види.

Јелдџац, Јелџаца м: Гордана Томовић, Рес. мет., стр. 19, село Оливеровце (Оливеровци) из БТ, стр. 260 (263) и каснијих пописа убицира као данашњи Јеловац.³⁸ Садашњи назив среће се у РЈА = КЈ, стр. 182, Мил., стр. 1133, на карти Словацъ (ЈМ). Према Миј., стр. 211–212, село се три пута премештало, данашње становништво је досељено.

Кованиџа, -е ж: Насеље је, судећи по археолошким налазима, веома старо, вероватно из средњег века. Данашња Кованица била је убикација за различите средњовековне ојкониме. У Раваничкој повељи забележена су села Окованица Горњаја и Доњаја, КЈ, стр. 69, што наводи и РЈА. Г. Томовић, Рес. мет., стр. 18, повезује Кованицу са Околницом, БТ, стр. 211, и Костајницом, БТ, стр. 248, а са Долњом Окованицом из каснијег турског пописа. Село Кованица унето је у РЈА = КЈ, стр. 182, Мил., стр. 1133, и на карту ЈМ. Према предањима која доноси Миј., стр. 212, име је добило по томе што су се ту некада ковали оклопи за јунаке, или што је ту била рударска кованница или кованница.

Липовица, -е ж: Иако Миј., стр. 214, наводи да су име и насеље стари, забележено је тек у РЈА = КЈ, стр. 182, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 213–214, а на карти ЈМ као Липовацъ.

³⁷ *Истио*, стр. 300. Интересантно предање о имену села везано за злато које су досељеници (из Црне Горе) донели в. у овом зборнику, Д. Радовановић, *Огледи из илџенске бележнице ресавског краја (коменџари уз илџанскриџи)*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности V, Дани српскога духовног преображења XXI, Деспотовац 2014, стр. 238. Међутим, овим се пориче древност ојконима.

³⁸ За село Јеховац из Раваничке повеље, које је убицирано као Јовац, била је понуђена и убикација Јеловац, М. Пурковић, *Поџис села у средњовековној Србији*, Годишњак Скопског Филозофског факултета IV, Скопље, 1940, стр. 99. У БТ, стр. 95, стоји Јелховица, непознато. Упућивало се и на микротопоним Јовац у атару Деспотовца и Миљиве, уп. КЈ, стр. 69–70, Миј., стр. 193, 219. И Г. Томовић, *Ресава у српској карџографији XIX века*, стр. 17, следи Пурковићеву убикацију.

Лѡмница, -е ж: Ојконим се среће у РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 214. Према једном предању, које се доноси у Миј., стр. 214, село је добило име по л о м у, кршу, према другом, тако се звало место одакле су дошли први досељеници.

Мѡквишиѣ, -а с: Не помиње се као ојконим у посматраним изворима. Миј., стр. 208, помиње Маквиште као атар села Жидиља. РЈА наводи село Маква „мјесто у окружју ћупријском“ са потврдом: „њива у Макви“ из *Срѣских новина* 1873, стр. 700.

Медвѣђа, -е ж: Овог ојконима нема у средњовековним изворима, а на том месту је био антички Идимум и средњовековни Качер. Ојконим Медвѣђа доносе КЈ, стр. 181, РЈА = Кот., стр. 28, 71, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 218. Налази се уцртана на карти Адама фон Вајнгартена *Medvestia*, на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 13, и карти ЈМ. Како бележи Миј., стр. 218, према једном предању, име је добило по бројним м е д в е д и м а, а према другом, по имену села одакле су дошли први досељеници.

Милива, -е ж: Среће се у свим прегледаним изворима: БТ, стр. 239, КЈ, стр. 181, РЈА = Кот., стр. 445, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 219. Код Адама фон Вајнгартена уписано је село *Milievo*, на карти Јована Бугарског Милива, Том., Ст. карте, стр. 13, а на Миленковићевој карти записано је као Милева (ЈМ). Једна од повеља кнеза Лазара датирана је „у Миливој“ 1380/1. године, КЈ, стр. 163–164.³⁹ Када је реч о граматичком одређењу, односно облику овог ојконима, РЈА не искључује номинативе Миливоја, Миливој ни Милива. А Младеновић, КЈ, стр. 164, каже да облик локатива може упућивати на облик *Миливој, што у грађи није засведочено, и на облик женског рода сложене придевске деklinације *Миливаја, чему се даје предност (уп. *Коѡривнаја* > *Коѡривна*, *добраја* > *добра*). Према тумачењу Г. Јовановић, могуће је да је уз овај назив постојала одредба попут Горњаја/Доњаја Миливаја, као Супскаја Горњаја, Супскаја Доњаја, и да се сажимањем добило *-а*, а топоними на *-аја* бележе се и у Лазаревим повељама *Сладаја*, *Круѡјаја*.⁴⁰ Према предању Миј., стр. 219, име је добило по истоименој цркви М и л и в и (М и л е в и), коју је Деспот подигао за своју сестру. Међутим, према анализи Александра Ломе, овај ојконим представља придев женског рода на *-ив* *Миливаја* од псл. глагола *mydliti se, 'пени се', дакле, 'пенушава', што се вероватно односи на реку на којој село лежи.⁴¹

³⁹ В. и А. Младеновић, *О једној ѡвељи кнеза Лазара ѡисаној у Ресави*, Ресави (Горња и Доња) у историји, науци, књижевности и уметности, Дани српскога духовног преображења XI, Деспотовац, 2004, стр. 37–40.

⁴⁰ Г. Јовановић, *Насељена месѡа у Ресави у ѡјурско доба*, стр. 104.

⁴¹ А. Лома, *Чеѡири ѡѡйономасѡичке ѡѡаске уз ѡвеље кнеза Лазара*, Ресави (Горња и Доња) у историји, науци, књижевности и уметности, Дани српскога духовног

Орашје, -а с: Како стоји у РЈА уз одредницу *Орашје*, ово је често име села у Србији у различитим окрузима, али се не прецизира у којим. Село Орашје у Тупријском округу не региструју ни КЈ, ни Мил. Према Миј., стр. 219, то је село до брда Вуковца, у коме су настањени Роми протерани у Грабовицу из Плажана. Средњовековни топоним за трг Орашје убициран је у БТ, стр. 216, као ово село, што су каснија истраживања оповргла. Г. Томовић, Рес. мет., стр. 18, оба помена Орашја у турским пописима идентификује са потесом североисточно од манастира Манасије, данас у атару Буковца, као и Александар Јаковљевић на основу нових извора.⁴²

Пањџвац, *Пањџваца* м: Овај ојконим доносе КЈ, стр. 182, РЈА = Кот., стр. 452, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 220, на карти Понђвацъ (ЈМ).⁴³ Како бележи Миј., стр. 220, село је добило име по многим п а њ е в и м а, а према другима, зато што се тако звало место из кога су први досељеници стигли у ове крајеве. Мисли се да је засновано у доба Косовског боја.

Плажјане / *Плажјане*, -а с: Ово насеље представља могућу убикацију за топониме из БТ Заплан (мезра, стр. 229), Лабљан (стр. 224, припада Омољу, непознато), и Лабњани из 1476. године, према мишљењу Гордане Томовић, Рес. мет., стр. 19. Извори у XIX веку наводе овај ојконим са другачијим родом и бројем – Плажани: КЈ, стр. 181, РЈА = нејасно постање, Кот., стр. 454, Мил., стр. 1133, а на карти Јована Миленковића стоји Плаванъ (ЈМ). На карти Јована Бугарског топоним Ложана, према тумачењу Гордане Томовић, Ст. карте, стр. 13, вероватно је данашње Плажане. Према народном предању, Миј., стр. 221, село је добило име зато што су некада његови становници тобоже много п л а з и л и језике, па се понекад ово село у околини зове и Блажане. Други сматрају да је то због тога што су ту биле п л а ж е на Ресави. Настало је од Павловца и села које се по једнима звало Река, а по другима Блажане/Плажане. Њима су се придружили и Пироћани, који су некада живели у месту Лесковици.

Појџвњак, -а м: Ојконим није забележен у коришћеним старијим изворима. Среће се у КЈ, стр. 182, РЈА = Кот., стр. 456, Мил., стр. 1133. Како пише Миј., стр. 222, име је добило по п о п о в с к о м р о д у, који се овде први доселио, а пре тога се звало Доња Ресавица.

преображења XI, Деспотовац, 2004, стр. 107.

⁴² А. Јаковљевић, *Трг Орашје код манастира Ресави, XV–XVI век*, Средњи век у српској науци, историји, књижевности и уметности V, Дани српскога духовног преображења XXI, Деспотовац, 2014, стр. 77–89.

⁴³ На Епшелвицовој карти убележено је на ушћу Ресаве место *Penova*, могуће је да је то потес Пањево у атару Свилајнца, Том., Ст. карте, стр. 12.

Равна Река, Равне Рѣке ж: Рударско насеље, не бележе га посматрани извори. Миј., стр. 127, наводи само ороним.

Ресавица, -е ж: Не бележи се у средњовековним изворима, већ касније: КЈ, стр. 182, РЈА = Мил., Краљевина Србија, стр. 141, 1228, Мил., стр. 1133, на карти Ресовица (ЈМ). Према Миј., стр. 226, добило је име по реци, а некада се звало Дутово. Било је чисто српско, па су дошли Власи и растерали Србе, који су населили Поповњак, а Дутово променило име у Ресавицу.⁴⁴ Данас се овај ојконим користи за градско насеље и за село Дутово.

(Сѣњски) Рудник, Сѣњског(а) Рудника м: Рударско насеље, не бележе га посматрани извори.

Сладја, -е ж: Ојконим је посведочен у КЈ, стр. 182, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 232, на карти Сладая (ЈМ). Према једном предању у Миј., стр. 232, село је добило име по трави с л а д и, према другом, по дворкињи деспота Стефана С л а д и, која је била одатле родом и ту умрла, и, према трећем, по многим злату, па се првобитно звала Златаја, а после Сладаја.

Стењевац, Стењевца м: Ојконим Стењевац бележи се у КЈ, стр. 182, РЈА = Кот., стр. 71, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 234–235. Адам фон Вајнгартен на карти бележи топоним Stnjve, Том., Ст. карте, стр. 13, а Јован Миленковић Стенџвац (ЈМ). За разлику од Гордане Томовић, Рес. мет., стр. 19, која топониме из БТ, стр. 238, Горња и Доња Црвена Стена повезује са Стрмостеном, Гордана Јовановић их повезује са Стењевцем, образлажући основом новог ојконима и чињеницом да ово село чува успомену на старо стање поделом на горњи и доњи крај.⁴⁵

Стрмостен, -а м: Овај ојконим сложеничке структуре такође није био познат у средњем веку. Среће се у следећим изворима: КЈ, стр. 182, РЈА = Кот., стр. 72, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 235. Адам фон Вајнгартен на карти има двочлани ојконим Strma Stena, као и Јован Бугарски, Том., Ст. карте, стр. 13, док карта Јована Миленковића доноси сложеницу Стрмостџњ (ЈМ). Према Миј., стр. 235, мотивација је веома прозирна: „име селу дошло је због с т р м и х с т е н а“.

Трућевац, Трућевца м: Ојконим доноси КЈ, стр. 181, РЈА = Кот., стр. 77, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 238. Како пише у Миј., стр. 238, село је добило име по граду који је некада војска т р у ћ а л а (нападала)

⁴⁴ У Гавриловићевом географско-статистичком речнику Србије из 1846. спомињу се села Доња Ресавица, која чини општину са Бељајком и Стењевцем (данашњи Поповњак), и Горња Ресавица са Језером, Г. Томовић, *Ресава у српској картографији*, стр. 18–19.

⁴⁵ Г. Јовановић, *Насељена месџа у Ресави у џурско доба*, стр. 103–104. Убикација Стењевац за ојконим Стањевци из Раваничке повеље, КЈ, стр. 71, само је наведена у РЈА према Даничићевом Рјечнику, али она није у каснијим истраживањима потврђена.

док га није освојила. Други веле да је по вредним становницима прозвано *Трудћевац*.

5. Ојконими у Доњој Ресави, тј. у општини Свилајнац:

Бобдво, -а с и *Бобдва*, -е ж: Гордана Томовић, Рес. мет., стр. 19, овај топоним доноси као могућу убикацију за мезру Лапово из БТ, стр. 179. Иначе, варијанта женског рода *Бобова* забележена је у следећим изворима: РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 187, на карти ЈМ. Миј., стр. 187, доноси више предања која тумаче постанак овог села и његовог имена. Према једном, село је раније било на другом месту и звало се Тробово, а његови становници су морали да се преселе и промене име селу, јер су побили Турке. Према другом предању, село је добило име по б о б у, а по трећем по „б о б и ј а м а“ (хумкама).

Брџеје, -а с: У Ресави ојконим Брџеје бележи се у следећим изворима: РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 188–189, на карти Бресџ (ЈМ).

Виџежево, -а с: Овај ојконим је посведочен у БТ,⁴⁶ стр. 236, 258, као и касније у КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, и на карти ЈМ. РЈА наводи и варијанту женског рода *Виџежава*: „Од Главчине одваја се једна грана ... и испуњава простор између Црвенца и Бусура и између *Виџежеве*.“ Предања која је забележио Миј., стр. 194, упућују на прозирну етимологију – именицу в и т е з. Према једном предању, село је добило име по неком витезу, родом одатле, који се био одметнуо од цара и ту се склонио. Према другом, ту су се још за царског времена населила три витеза са породицама. На данашњем месту село се налазило од почетка XVIII века, а ту се преселило из Јелењака.

Војска, *Војскџ* ж: У изворима се јавља од XV века: БТ, стр. 218, и касније РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 195. Адам фон Вајнгартен на карти бележи Voisca, Том., Ст. карте, стр. 13, као и Јован Миленковић Воиска. Предање које је забележио Миј., стр. 195, каже да се село звало некада Шаторје. Према једном предању, ту је вежба-ла и у заседи стајала в о ј с к а деспота Стефана, мотрећи на Турке. Прича се да је село постојало и пре Косова, да је било ближе Морави, у Кућиштима, па се отуда преселило у клисуру због поплаве и због непријатеља. Село је расло јер се спојило са Лучицом.

Врљане, -а с и *Врљан* м: У старијим изворима се не помиње, тек касније, и то искључиво у мушком роду: КЈ, стр. 181, РЈА = Кот., стр. 72, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 190, а на Миленковићевој карти убележено је као Орланџ (ЈМ).

⁴⁶ Г. Томовић, Рес. мет., стр. 19, идентификује га са селом Везичево на основу турских пописа, иако је и ојконим Везичево у Ждрелу посведочен и убициран као данашње истоимено село у БТ, стр. 119.

Гладна, -е ж: Није посведочена у средњовековним изворима. Доноси је РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 196, и карта ЈМ. Предање каже да се село некада звало Доброводица, а да је име променило зато што је ту боравила војска, која је увек била г л а д н а. Према другом, овде је боравио деспот Стефан само на води и трпео г л а д и једва жив остао, те је царица Милица проклела: „Доброводице – црноводице, да Бог да увек била гладна!“, Миј., стр. 196–197. Данашње становништво је влашко, а староседеоци су се иселили у Мађарску.

Глџане, -а с: Иако у БТ, стр. 64, 78, 195, 231, налазимо ојкониме Гложан(е) и Глажан(е), не доводе се у везу са овим селом јер нису припадали области Ресаве. У Раваничкој повељи „брод на Гложанех, на Мораве“ убицира се као ово село, КЈ, стр. 84. У изворима из XIX века оно се наводи у другачијем роду и броју – Гложани: РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, али код Миј., стр. 198, јавља се у варијанти Гложане. Према даљем Мијатовићевом опису, село је старог постања, а због поплава овде су се преселила село Тушево (1816) и Златенац (1825) по заповести кнеза Милоша. Код Гложана се налази Миљков манастир, који се некада звао Буковица.

Грџбовац, -вца м: Среће се и у турским пописима БТ, стр. 177, 263, и касније, на Епшелвицовој карти Grabowac, Том., Ст. карте, стр. 12, у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1132, на карти Грабовац (ЈМ), Миј., стр. 200.

Дубље, -а с: Овај ојконим се помиње у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 168. Судаћи према Мијатовићевим наводима, стр. 205, ово је најмлађе село и није основано пре средине XVIII века (из његовог угла пре 100–150). Досељеници су из Великог и Малог Извора код Зајечара. У харачким списковима 1818. и 1819. после Свилајнца помиње се место Дошљаци, које данас не постоји, а претпоставља се да је реч о селу Дубље, Миј., стр. 101, 168.

Дубњица, -е ж: Овај ојконим је познат од средњег века. Помиње се као село у метоху манастира Раванице у КЈ, стр. 53, 76, као и у БТ, стр. 116, у Ждрелу. Касније се бележи у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 206, на карти ЈМ. Не зна се време настанка села, према Миј., стр. 206, на надгробницима је најранија 1725. година. Било је на месту Стара Дубница, па се на садашње место преселило пред Први српски устанак.

Ђуринац, -нца м: Помиње се као Ђуринце у БТ, стр. 45 и Ђунце, стр. 237. У новијим изворима бележи се као Ђуринац: РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 208. Како се наводи код Миј., стр. 208, засновано је после Косова, па се због Турака иселило из Селишта.

Купиновац, -вца м: Иако БТ, стр. 237, наводи мезру Купиновац, која припада Ресави, према Г. Томовић, Рес. мет., стр. 18, данашњи Купиновац је некадашње село Кудинце из БТ, стр. 230, Кузминац

(Кузминце, Кузминци) БТ, стр. 231, односно Кудинце, Кузминац, Купиновац из пописа 1476. У новијим изворима среће се у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 213. Како наводи последњи извор, засновано је пре Косова према предању, што ови извори и потврђују.

Кушиљево, -а с: У БТ, стр. 114, 258, забележено је Кушељево са мезром Горње Кушељево у области Ждрело. И по тој војно-управној подели није припадало области Ресаве, а ни касније. Припадало је Моравском срезу Пожаревачког округа: РЈА = КЈ, стр. 139, Мил., стр. 1069, па га ни Мијатовић не обрађује у својој етнографској студији. Обрађено је у етнографској студији о Пожаревачкој Морави.⁴⁷ Каже се да је ово име село добило у XIX веку, по заповести кнеза Милоша, а да се до тада звало Глоговац. Промена је настала како би се разликовало од Глоговца на Морави. Исти аутор наводи да се у Раваничкој повељи помиње Горњи и Доњи Глоговац, што се идентификује са овим селом. Међутим, села Глоговица Доња, Глоговица Горња убицирана су југоисточно од Алексинца у КЈ, стр. 73. Ово место је уцртано на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 13, и Јована Миленковића Кушилџво (ЈМ). По народној етимологији, повезује се са кошуљама и у том крају се чује и *Кошљево*.

Луковица, -е ж: У БТ, стр. 182, забележено је село Лукавица, па и поред тога село Котловац из БТ, стр. 237, Гордана Томовић, Рес. мет., стр. 17, убицира као Луковицу. Ојконим Луковица посведочен је у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 215, на карти ЈМ.

Маџевац, *Маџеџа м*: Нема помена овог топонима у старијим прегледаним изворима. Бележи се у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 217. Према једном предању у Миј., стр. 217, име је добило по многим *м а ч е в и м а* који су ту поломљени приликом окршаја док је војска боравила у Војсци, а према другом, село се због многих *м а ч а к а* звало Мачковац, па је доцније променило име, а по трећем да је због *к о в н и ц е м а ч е в а* променило име из Мачковца у Мачевац.

Прошићинац,⁴⁸ -ница м: Село Прошиновци из Раваничке повеље КЈ, стр. 76, и Првишница из БТ, стр. 235, 261, као и мезра Просквица БТ, стр. 235, убицирани су као данашњи Проштинац, Том., Рес. мет., стр. 13. Проштинац је забележен у КЈ, стр. 180, РЈА = Кот., стр. 458, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 223. Према Мијатовићевим подацима, стр. 223, село је добило име по *п р о ш ј у*, од кога су биле куће, а он потврђује да се чује и Прошинац, а на Дероковој карти је забележено и као Протинац, грешком.

⁴⁷ М. Миладиновић, *Пожаревачка Морави*, Српски етнографски зборник XLIII, Београд, 1928, стр. 77–78.

⁴⁸ Акцент овог ојконима није стабилизван. Ретко се чује *Прџићинац*, *Прџићинац*, али код мештана удаљенијих села у Ресави и *Прџићинац/Прџићинац*.

Радошин, -ина м: Овај ојконим забележен је у турском попису⁴⁹, а касније се јавља у КЈ, стр. 180, РЈА = Кот., стр. 460, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 224, на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 13, и карти Јована Миленковића. Према предањима која доноси Миј., стр. 224, село је добило име по Р а д и, сестри Јакова, Златка, Томе, Туте и Миљка, која је ту подигла манастир Радошин. Према другом, ту се први доселио неки Р а д о ш, а његов брат Рајко у Рајкинац. Легенда каже да је ово место добило име зато што се ту Свети Ђорђе з а р а д о в а о јер је одсекао главу змији која се јавила у Змичи код Параћина. Некада се звало Клење и налазило се са леве стране Мораве.

Роаанда,⁵⁰ -е ж: Ојконим бележе РЈА = КЈ, стр. 180 и Кот., стр. 433, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 226. Према предањима која доноси Миј., стр. 226–227, добило је име зато што је у Рованачком потоку нађено дете које је толико р о в а л о да се гора тресла. Према другом, ту су се р (о) в а л и Краљевић Марко и Милош Обилић.

Рођевац, Рођеваца м: Гордана Томовић (Рес. мет., стр. 19) мезру Ручевац из БТ, стр. 216, убицира као Рођевац. У новијим изворима стоји у РЈА = КЈ, стр. 180 и Кот., стр. 71, 464, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 227. Према казивањима која је забележио Миј., стр. 227–228, мисли се да се звало прво Рођевац, по р о ђ е н о ј браћи која су се ту доселила, а други мисле да су досељеници са собом донели и име села. Мисли се и да је постало од купиновачких бачија, Миј., стр. 169.

Свилајнац, -нца м: Помиње се село Свилајнац у БТ, стр. 103, 260. Убележено је на бројним картама. На Хомановој карти стоји село Esvilein, затим на карти Матеуса Зојтера, као и на Бругеновој из 1737. године, на Вајнгартеновој Svilanu, на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 11–13, и на карти Јована Миленковића Свилаинацъ. У РЈА стоји одредница Свилајнац на основу Милићевићеве *Краљевине Србије*, стр. 1134, његове *Међудневице*, стр. 259, Кот., стр. 465. Међутим, у овом речнику успостављена је и одредница *Свилајница* на основу Вуковог Рјечника: Ресава ... у Србији вода која тече кроз нахију Тупријску и ниже Свилајнице утјече у Мораву⁵¹. Мил., стр. 1132, у напомени, поводом ових варијанти, пише: „Добро би било већ једном знати чисто како је име овог места. Истина Вук је једном записао Свилајница, па се по њему поводе и неки новији писци; али живе душе нема тамо која

⁴⁹ А. Аличић, *Турски каталогски пописи неких подручја Зајадне Србије XV и XVI век I*, Чачак, 1984, стр. 229, као и неубицирано село Сопор(т), стр. 303.

⁵⁰ Изговара се углавном са хијатским *в* и у самом селу и у околини, иако је у савременом катастарском попису забележено у лику Роанда. Код мештана и околних сељана због хиперкорекције може се чути и *Роанда*. У РЈА постоји одредница *Рованда*, али то је село у Ужичком округу.

⁵¹ Вук, *нав. дело*, под Ресава.

би тако звала ову варош. Тамошњи је људи изговарају *Свилајнац*, а то је управо Свилајнац, као што га и ми пишемо“. КЈ, стр. 180 и Миј., стр. 228, бележе такође Свилајнац. Према предању које доноси Миј., стр. 228, име је добило по с в и л и, односно свиленој буби, која се ту гајила у турско доба.⁵²

Сѣдларе, -а с: Г. Томовић, Рес. мет., стр. 17, топонимом Стрелар из БТ, стр. 150, идентификује са Седларем. У изворима из XIX века и касније овај ојконим има другачији род и број – Седлари: КЈ, стр. 180, РЈА = Кот., стр. 71, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 231. Међутим, на карти Јована Миленковића уписано је Седларе, али на старијој карти Адама фон Вајнгартена Sedlar, као и на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 13. Према Миј., стр. 231, име је добило по с е д л а р у, који се ту први населио, или по истоименом месту из ког су дошли први досељеници или по брду С е д л а р ц у из атара, а старије име било је Ђонци.

Субоџица, -е ж: У Раваничкој повељи кнеза Лазара помиње се трг Суботица и каже се да је данас непознато место, КЈ, стр. 77, 93. Исто тако, у БТ регистроване су две Суботице, на стр. 43 и на стр. 73. Мисли се да је прва вероватно Суботица у којој је Махмуд-паша Анђеловић 8. маја 1458. године водио преговоре са Дубровчанима, БТ, стр. 43, нап. 20, а Суботица (друго име Костадин) припада Лучици, БТ, стр. 73, нап. 102, те Стојаковић у БТ, стр. 43, нап. 20, сматра да је друга место из Раваничке повеље, јер је оно било у Лучици. Гордана Томовић, Рес. мет., стр. 19, овај трг убицира као данашњу Суботицу. Село Суботица у Ресави наводи се у КЈ, стр. 180, РЈА га наводи и према даровници и према савременим изворима Кот., стр. 72, КЈ, стр. 180, наведено је и у Мил., стр. 1134, Миј., стр. 233. Заступљено је и на картама. Г. Томовић, Ст. карте, стр. 13, претпоставља да је место Sibnic на Млави на Епшелвицовој карти заправо Суботица на Ресави. Уписана је као Subotitza на Вајнгартеновој карти, а има је на карти Јована Бугарског и на карти ЈМ. Ово место су населили Румуни из Буљана, а тако се звало и старо село пре измештања на данашње место, Миј., стр. 233.

Трдоњје, -а с: Доносе га РЈА = КЈ, стр. 181 и Кот., стр. 475, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 236. Адам фон Вајнгартен бележи Тгороніе, Јован Бугарски Тропоњ, Том., Ст. карте, стр. 13, а Јован Миленковић Тропонџ. Миј., стр. 236, у загради наводи и варијанту Тропоље, а име тумачи тиме што је село састављено из т р и п о љ а, а такво тумачење стоји и у РЈА: „Тгорол і -нје“. Ојконим Тропоње мотивисан је

⁵² Ж. Андрејић, *нав. дело*, стр. 119, неубицирано село Свилнокапе из Раваничке повеље (КЈ, стр. 68) покушава да одреди као Свилајнац, ослањајући се вероватно на мотивну именицу, без других доказа.

неким т р о п о м или трулим лишћем којим је обиловао поток. Некада се звало Трапиште, по траповима цара Лазара, а старо село било је у Његовину⁵³, па се преселило због ветра и турске најезде, Миј., стр. 236.

Црквѐнац, Црквѐнца м: Помиње се као Црквеница у БТ, стр. 171, као и на старим картама. На Епшелвицовой карти стоји Zarkatzs, а забележено је на карти Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 12–13, и Јована Миленковића. Наведено је у РЈА = КЈ, стр. 180, Мил., стр. 1134, Миј., стр. 238. Према предању које наводи Миј., стр. 238, овде је постојало насеље као манастирски Прњавор, па је ојачано насељима Рамниште и Моравиште.

б. Ојконими са ширег простора Ресаве, тј. из ћупријског и јагодинског Поморавља су:

Вѝрине, -а ж: Овај ојконим доноси КЈ, стр. 181, РЈА = Кот., стр. 71, 406, Мил., стр. 1133. Миј., стр. 192, бележи предање да је село добило име по неком великом в и р у. Данас припада Ћуприји.

Исѝково, -а с: Среће се у Раваничкој повељи, КЈ, стр. 71. Доноси га КЈ, стр. 181 = РЈА, Мил., стр. 1133, као и карта Јована Бугарског, Том., Ст. карте, стр. 13. Данас припада Ћуприји.

Глогѝвац, Глогѝва м: Овај Ојконим се не јавља у средњовековним изворима, иако Миј., стр. 197, каже да је село веома старо и да су се са њим спојила средњовековна села Велуће и Трстеник и део Драммировца. Бележи га РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 197, на карти Глоговац (ЈМ). Миј., стр. 197, објашњава да је село добило име по г л о г о в и м а. Данас припада Јагодини.

Дрѝжмировац, -вца м: Овај ојконим је, судећи према бележењу, веома стар. Посведочен је у Раваничкој повељи као *Даржмировци, Дразмировци*, КЈ, стр. 52, 71, 92, у БТ, стр. 97, као *Дражмировац* и *Дражмировци, Дражмировце*, а има га у РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 204. Према једном предању које доноси Миј., стр. 204, овде се измирила царица Милица са Бајазитом, давши му за жену своју кћер Оливеру, и рекла: „Дражи мир него ћер“. Према другом предању, село је добило име по неком Драммиру, Душановом перјанику, који је пао у немилост код цара и овде се настанио. Друга претпоставка о антропонимијској мотивационој бази села је могућна, с обзиром на чињеницу да се у поменутој повељи помиње у том лику. Данас припада Јагодини.

Дубѝка, -е ж: Овај ојконим посведочен је у РЈА = КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 207, на карти ЈМ. Данас припада Јагодини.

⁵³ Овај микропоним представља убикацију за село Нелиговиње (Нелиговина, Негонина) из БТ, стр. 46, уп. Том., Рес. мет., стр. 17; Г. Јовановић, *Насељена места у Ресави у ћурско доба*, стр. 101.

Мали Појдџић м, ређе Мали Појдџиће с: РЈА не доноси овај ојконим, а као Мали Поповић бележи га КЈ, стр. 181, Мил., стр. 1133, М. Поповић (ЈМ), а Миј., стр. 216, као Мало Поповиће. Како се наводи у последњој поменутој студији, према једном предању, постало је од Глоговца, а према другом предању кад се Велуће раселило. Данас припада Јагодини.

Рајкинац, -нца м: Овај ојконим среће се у РЈА = КЈ, стр. 181 и Кот., стр. 460, Мил., стр. 1133, Миј., стр. 225, а на карти стоји Раикина (ЈМ). Име је добило, како је у Миј., стр. 225 наведено, по првом досељенику Р а ј к у, а раније се звало Дивотин и било је ближе Морави. Данас припада Јагодини.

7. Изложена грађа показује да се од шездесетак савремених ојконима мањи број сачувао од средњег века.⁵⁴ Нове ојконимске творевине резултат су сељења и мешања миграционих струја. Има ојконима који су, засада, посведочени само у предањима и Мијатовићевим записима (нпр., Павловац, Доброводица, Лешје, Крушкавац, затим, Кованлук, Бусаре, уп. Миј., стр. 169).

Када је посредни граматичка структура⁵⁵ ојконима, запажа се да је врло мало двочланих: *Велики* и *Мали Појовић*, *Равна Река* и *Сењски Рудник*. За синтагматске ојкониме *Велики* и *Мали Појовић* центар синтагме често на себе преузима улогу топонима. Од једночланих свакако доминирају суфиксалне творенице, а ретке су сложенице као *Сџирмосџен*. Издваја се више ојконима који су по пореклу придеви, а који су примили именичка граматичка обележја: описни *Гладна*, *Дубока*, *Милица*, или посесивни *Богова* (од Богова вас), *Исаково*, *Медвеђа* итд. У суфиксалној творби доминира суфикс *-ац*, који се обично додаје на основу посесивног придева: *Балајнац*, *Десџоџовац*, *Јеловац*, *Рајкинац*, *Сџењевац*, *Трућевац*, *Свилајнац* итд., односно суфикс *-це*: *Виџанце*. Занимљиво је да је данас *Ђуринце* постало *Ђуринац*, а *Виџаница*, *Виџанац*, *Виџанце*. Други по продуктивности је суфикс *-ица*: *Дубница*, *Луковица*, *Ресавица*. Остали суфикси се јављају појединачно. Основе које се могу одгонетнути углавном су словенског порекла и указују на ентитете из биљног света као: *Буковац*, *Грабовац*, *Грабовица*, *Орашје*,

⁵⁴ Како су претходно наведена истраживања показала, мало је неубицираних топонима, а већина средњовековних назива насеља очувала се у микротопонимији, уп. М. Грковић, *Топоними у Ресави у њејнаесџом веку*; Г. Јовановић, *Насељена места у Ресави у џурско доба*; Г. Томовић, *Ресавска мејџоџија и наџија Ресава*. Међутим, М. Грковић, *нав. дело*, стр. 99, релативизује те убикације, истичући да многе могу бити случајност и да су потребна детаљна археолошка истраживања, али и савремено прикупљање микротопонимске грађе.

⁵⁵ Ј. Радић, *О грамаџичкој сџрукџури џџоџонима (на џримџерима из беличког краја)*, Научни састанак слависта у Вукове дане 27/2, Београд, 1998, 279–299.

Пањевац итд. Неки ојконими имају антропонимску основу као *Рајкинац*, неки су настали према реци као *Ресавица*, *Милица* итд. Род варира у ојконимима *Бобово*, *Врлан*, што је за ову врсту топонима изузетак. Ојконими на *-ане* и *-аре*, попут *Гложане*, *Плажане*, *Седларе*, представљају једнину именица средњег рода, иако их ранији извори бележе као именице мушког рода у множини⁵⁶.

Данашњи ојконими, како Мијатовић објашњава, мотивисани су различитим аспектима свакодневице, али и веровања и легенде, а за неке и сам каже да су их донели нови насељеници. Међутим, многи ојконими, попут *Плажане*, *Роанда* и сл., изискују етимолошке студије, а локална предања могу бити путоказ за разрешење мотивације неког ојконима, али не обавезно и не без резерве.

Marina Spasojević

THE TOPONYMY OF THE RESAVA REGION – OIKONYMS
FROM CHARTERS, THROUGH *DEFTERS* AND MAPS UNTIL
THE PRESENT

S u m m a r y

The paper presents a list of the current names of inhabited places – oikonyms in the Resava region. The compiled material is compared to the names of villages recorded in medieval documents, the Braničevo *Defter* (Ottoman census book), other census books and maps, as well as in historical, geographic and ethnographic sources from the 19th and 20th centuries. Attention is also drawn to the changes that the oikonyms of the villages whose locations are identified have undergone both in terms of grammar (changes in gender and number, etc.) and their formative structure and motivation.

⁵⁶ Облици на *-ане* и *-аре* представљају старе облике номинатива множине именица мушког рода на *-ин* (типа *грађанин-грађене*), а не уопштавање облика акузатива множине. Ови облици су уз управни члан синтагме *село* лако попримили његове карактеристике. Такође, варијанте на *-ани*, *-ари* могу бити одраз дијалекатске базе записивача, а не стања на терену у XIX и почетком XX века. О овом в. Б. Милановић, *О облику и деklinацији имена месџа њиџа Башњане, Рибаре у савременом књижевном језику*, Наш језик XIII/3–5, Београд, 1963, стр. 137–168, посебно стр. 148–149; 152–153.